

Talousarvion laadintaohjeet
vuodelle 2027

Vuoden 2027 talousarvion laadinnassa on jatkettava viime vuosien tavoin varovaisuusperiaatteen noudattamista. Vuosikate tulee tämän hetken tiedon mukaan laskemaan taloussuunnitelmasta, koska Pohteen vuokratulot tulevat laskemaan merkittävästi uuden soteaseman valmistuttua. Lisäksi verotulot laskevat viimeisen ennusteen mukaan taloussuunnitelmasta noin 203 000 €. Taloussuunnitelmassa on ennakoitu valtion osuuksien laskevan vuodesta 2026 vuoteen 2027 noin 97 000. Kuntaliitto ei ole antanut tarkempaa valtionosuuksien arviota vuodelle 2027. Taloussuunnitelmassa vuoden 2027 vuosikate on arvioitu noin 920 000 euroon ja ylijäämäinen tulos noin 95 000 euroon. Vuokra- ja verotulojen lasku laskee vuosikatetta merkittävästi ja painaa tuloksen alijäämäiseksi

Kuluvan vuoden tulos on maaliskuun loppuun mennessä noin 350 000 euroa ylijäämäinen. Vuoden 2026 talousarvion toteutumista on vielä vaikea arvioida ensimmäisen vuosineljänneksen perusteella. Talousarviossa tilikauden alijäämä arviointiin olevan noin 109 000 euroa. Toimintatuotot ovat toteutuneet alkuvuonna 2026 selkeästi talousarviota suurempana (44,2 %) ja toimintakulut ovat kertyneet talousarvion tasaisen toteuman mukaisesti ollen 25 %. Maaliskuun tuloksen mukaan kunnan toimintatuotot ylittivät tasaisen kertymän noin 390 000 eurolla. Tähän suurin yksittäinen tekijä on maan myynti.

Jotta vuoden 2026 toiminnan tulos toteutuisi talousarvion mukaisena, edellyttää se edelleen tiukkaa talouskuria. Vuoden 2026 aikana ei ole tullut vielä päivitettyä veroennustetta. Henkilöstökulujen kehitys loppuvuodesta on myös merkittävässä asemassa talousarviossa pysymisen kannalta. Maaliskuun lopun tilanteen mukaan henkilöstökulut alittavat tasaisen kertymän noin kolmella prosentilla. Elokuussa palkkoihin tulee yleiskorotus, joka on 2,27 %. Sen lisäksi jaetaan lokakuussa paikallisia järjestely- ja kehityseriä yhteensä 0,6 %. Mahdollisia uusia rekrytointeja tulee harkita huolellisesti. Eläköityvien työtehtävät tulee arvioida tarkkaan; tilalle rekrytoidaan korvaava työntekijä, tehdään yhteistyötä naapurikuntien kanssa, tehtävä hoidetaan olemassa olevalla henkilöstöllä tai näiden yhdistelmällä. Lyhyisiin, alle kolmen päivän poissaoloihin otetaan sijaisia vain osastajohtajia kuultua.

Tiukkaa talouden seuranta tulee jatkaa myös vuonna 2027. Tällä hetkellä yksi suurimmista kunnan taloutta rasittavista tekijöistä on arvioitu laskeva valtionosuus. Lisäksi kunnalle tulee mahdollisesti purettavaksi useita rakennuksia, joihin on jo varauduttu purkuvarauksin. Sisäilmahaasteet ja korvaavien tilojen järjestely / remontoiminen tuovat myös taloudellisia kustannuksia. Lähivuosien taloutta tulee rasittamaan panostaminen suurhankkeisiin. Kaavoituksella ja asuntopoliitilla voidaan vaikuttaa siihen, että pysyvien työpaikkojen työntekijä voisivat asua Vaalassa.

Koska vuoden 2026 talousarviota ei voida käyttää talousarvion laadinnan pohjana, nettoraamia ei aseteta. Jokaista osastoa tullaan tarkastelemaan erikseen ottaen huomioon joko vähenevä tai kasvava palvelutarve. Jokaisen vastuualueen tulee laatia talousarvio tarkasti verraten sitä vuoden 2025 tilinpäätökseen ja arvioidaan vuoden 2026 tuloksesta. Kunnan tulopohjaa vuodelle 2027 on vaikea arvioida, koska valtionosuuksien ennusteet selviävät lähikuukausien aikana. Osastojen kuluja tarkastellaan kriittisesti. Mahdollinen kulujen nousu täytyy perustua hyvinvoinnin ja / tai elinvoiman nousuun ja sitä kautta tulevaan budjettipaineen helpotukseen. Budjetin nousua voidaan perustella myös lakisääteisten tehtävien hoitamisella. Talousarvioon tulevat hankinnat tulee esitellä johtoryhmälle ja luottamushenkilöille. Hankinnoista pidetään tarvittaessa yleinen infotilaisuus alueen yrityksille. Talousarvion tulee pohjautua kuntastrategiaan. Tämän hetken talousarvion

valmisteluun liittyy epävarmuutta ja talousuhkia, joten tässä vaiheessa vuotta kannattaa pidättäytyä päätöksistä, joilla vähennetään toimintatuottoja ja / tai lisätään kuluja. Johtoryhmä valmistelee alustavan talousarvion kunnanhallituksen 1. käsittelyyn, jossa kunnanhallitus antaa ohjeet talousarvion jatkokäsittelyyn.

TULOJEN KEHITYS

Verotus

Helmikuussa 2026 päivitetyn verotuloennusteen mukaan Vaalan verotulot ovat kuluvana vuonna 8 596 000 euroa ja on 8 euroa enemmän kuin vuoden 2026 talousarviossa. 2025 tilinpäätökseen on kirjattu verotuloja noin 8 536 000 €

Veroennusteen 02/2026 mukaan Vaalan verotulot vuodelle 2027 ovat noin 8 751 000 €. Verotulot laskevat taloussuunnitelmaan nähden noin 203 000 eurolla. Taloussuunnitelmassa vuodelle 2027 on arvioitu verotuloja 8 954 000 euroa.

Vaalan kunnan tuloveroprosentti on 8,30 vuonna 2026. 0,1 tuloveroprosentin tuotto on noin 45 000 euroa. Tulopohja-arvio riippuu paljolti talouden suhdanteista ja työssäkävien ja eläkettä saavien asukkaiden määrästä.

Valtionosuudet

Valtionosuuslaskelmaa ei ole tullut vielä vuodelle 2027. Siitä on tehty kunnan omaa arviota taloussuunnitelmassa. Viimeisimmässä ennusteessa valtionosuuslaskelmassa vuodelle 2026 on arvioitu valtionosuuksia kertyvän noin 5,697 miljoonaa euroa. Vuoden 2025 tilinpäätökseen on kirjattu valtionosuuksia noin 6 047 000 euroa.

On huomioitavaa, että vuoden 2025 valtionosuuksissa te-palveluiden siirtyminen työllisyysalueiden ja kuntien vastuulle kasvatti Vaalan valtionosuutta mutta ennusteen mukaan te-palveluiden valtionosuudet tulevat laskemaan tulevina vuosina.

Verot ja valtionosuudet yhteensä

Kuluvalle vuodelle 2026 valtionosuudet ja verokertymä ovat viimeisimmissä ennusteissa 14 293 000 euroa. Vuodelle 2027 verotulot ja valtionosuudet ovat yhteensä noin 14 351 000 €, jos huomioidaan valtionosuuksissa kunnan oma arvio.

Palvelumaksut ja muut tulot

Palvelumaksuissa tulee pyrkiä ottamaan huomioon kuluttajahintaindeksin mukainen muutos. Vuoden 2027 kaikkien palvelumaksujen taso tulisi vastata yleistä elinkustannusten kasvua. Palvelumaksuissa mahdollinen nousu on määriteltävä palvelukohtaisesti.

Tulot tulee laskea tulokohtaisesti vuoden 2025 ja 2026 toteuman perusteella. Tavoitteena on mahdollisimman oikea tulotaso.

Tonttien myyntitulo budjetoidaan nolaksi ja tulot kirjataan teknisen osaston alle. Metsänmyyntitulot arvioidaan metsänhoitosuunnitelman mukaan.

MENOT

Henkilöstökulut ja palkkaus

Nykyisten kunnallisten virka- ja työehtosopimusten mukaan elo- ja lokakuussa 2026 tulee voimaan useita eri korotuksia; (2,27 % yleiskorotus sekä järjestely- ja kehityseriä jaetaan 0,6 prosentin verran). Vuoden 2027 osalta on päätetty, että huhtikuussa jaetaan järjestely- ja kehittämiseriä yhteensä 0,8 % ja yleiskorotus 2,0 %.

Lopulliseen budjettiin palkat tulisi laskea mahdollisimman tarkkaan sopimusaloittain, jotta vastuualueen palkkamenot olisivat oikein. Palkkamenojen budjetoinnissa tulee huomioida henkilöstömuutosten kustannusvaikutukset ja mahdolliset kokemuslisien kertyminen. Näin ollen vuoden 2027 henkilöstökulujen laskennassa korotetaan vuoden 2026 lokakuun palkkatasoa 2,5 %. Sijaismäärärahojen tarvetta voi arvioida edellisten vuosien ja ennusteen perusteella. Sairaspoissaolojen ja sijaisten käytön tarpeen väheneminen tulee olla tavoitteena kaikilla osastoilla, joten panostuksia työhyvinvointiin on suositeltavaa suunnitella.

Keva on laskenut arvion vuoden 2024 työnantajakohtaisesta palkkaperusteisesta eläkemaksusta. Lopullinen palkkaperusteinen eläkemaksu vuodelle 2025 vahvistetaan loppuvuodesta 2024. Keva laskuttaa palkkaperusteisen eläkemaksun tulorekisterin kautta ansaintajärjestelmään rekisteröityneiden ansioiden perusteella kuukausittain. Kirjanpidossa ei tarvitse erotella palkkaperusteista eläkemaksua ja työkyvyttömyyseläkemaksua omille alatileilleen, koska työkyvyttömyyseläkemaksu on osa palkkaperusteista eläkemaksua. Työnantaja pidättää palkanmaksun yhteydessä työntekijän eläkemaksun. Työntekijän eläkemaksua ei laskuteta erikseen, vaan se sisältyy palkkaperusteiseen eläkemaksuun.

Sosiaalivakuutusmaksut (2026)	%	Tili
Sairausvakuutusmaksu	1,91	4150
Työttömyysvakuutusmaksu	1,23	4160
Tapaturmavakuutusmaksu	0,7	4170
Työntekijän eläkemaksu	7,3	
Työnantajan palkkaperusteinen maksu	17,1	4101
Työansiopohjainen eläkemaksu	23,6	
Työkyvyttömyyseläkemaksu	0,8	
Em. ovat arvioita tulevista maksuista ja näihin voi tulla vielä muutoksia		

Sijaismäärärahoihin tulee arvioida viime vuosien perusteella realistinen määrärahatarve. Mahdollinen sijaismäärärahojen ylitys tulee kattaa oman osaston sisältä.

Korot

Korkomarkkinat ennustavat maltillista nousua tuleville vuosille. Maailmanpolittinen epävakaa tilanne useine sotineen luovat markkinoille epävarmuutta. Korkomenot jatkavat viime vuoden tapaan maltillista laskua. Virallisten ennusteiden mukaan vuodenlopussa 2027 12 kuukauden euribor-korkojen arvioidaan pysyvän hieman alle kolmessa prosentissa. Pitkäaikaisten lainojen korkokulut ovat kunnan osalta tällä hetkellä vähäiset liittyen vähäiseen pitkäaikaisen lainan määrään. Koron vaikutus tulee korostumaan uusissa investoinneissa, joihin tulee ottaa lainaa. Lisäksi koron nousu tulee näkymään kuntatodistuksissa eli kassalainassa.

Matkakulut ja hankinnat

Kaikki talousarvioon sisältyvät hankinnat tulee tarvittaessa perustella kirjallisesti. Virka-, koulutus- ja seminaarimatkoissa käytetään harkintaa niiden tarpeellisuudesta ja hyödynnetään tehokkaasti etäyhteyksiä. Talousarvion valmistelun yhteydessä tiedossa olevat matkat ja koulutukset tulee käydä läpi esihenkilön kanssa ja hakea niille hyväksyntä etukäteen. Esihenkilöiden toivotaan keskustelevan jo ennen kesälomia henkilökunnan kanssa koulutustarpeista, jotta tarve ja kustannukset voidaan arvioida budjettiin ja kirjata koulutus suunnitelmaan.

Ostopalvelut

Ostopalvelut tulee arvioida palveluittain eli yksilöidä ja laskea kohteittain. Pakollisista ostopalveluista tulee budjettiin merkitä mahdollisimman totuudenmukainen hinta (esim. tarkistaa hinta myyjältä, mikäli sopimus on voimassa vielä vuonna 2027). Kaikista valinnaisista osto- ja konsultointipalveluista tulee pidättäytyä. Kaikki talousarvioon varattavat ostopalvelumäärärahat tulee tarvittaessa perustella kirjallisesti.

Poistot

Poistoissa noudatetaan valtuuston 13.12.2012 § 68 hyväksymää poistosuunnitelmaa. Käytössä olevat poistoajat ajat löytyvät J:\talous\poistot

TILIKARTTA JA TALOUSARVION SYÖTTÄMINEN

Mahdollisten uusien, tilikartasta puuttuvien tilien käyttöönotosta tulee ottaa yhteyttä Kaisa Vääräkankaaseen (kaisa.vaarakangas@monetra.fi). Nykyistä tilikarttaa koskevat kehitysajatukset voi toimittaa hallintojohtajalle ja hallinnonsuunnittelijalle. Pienistä, kymmenissä tai sadoissa euroissa luettavista tileistä on tarpeen luopua ja yhdistää ko. tilit suurempaan kokonaisuuteen.

Arvonlisäveroa ei sisällytetä käyttötalous- ja investointiosan määrärahoihin lukuun ottamatta vähennysrajoitusten alaisia sekä vähennys-/palautusjärjestelmän ulkopuolisia toimintoja.

SITOVUUSTASO

Talousarvion sitovuustaso on osaston käyttökate. Rahoitustoimea tarkastellaan erillään hallinto-osastosta.

MUUTA

Sisäiset tulot ja menot budjetoidaan erillisille tileille (sisäiset tilit). Myyjien tulee ilmoittaa arvio palvelujen määrästä ostajille, erityisesti ruoka-, siivous- ja kiinteistöpalvelujen osalta, jotka ovat volyymiltaan suurimmat erät ja koskettavat useimpia yksiköitä. Sisäisiä eriä ovat lisäksi mm. valokopiot, konekeskuksen palvelut, rakennusten kunnossapitopalvelut sekä tilityserävuokrat (=urheilutalon vuokra).

Mikäli myyjä ei ole ilmoittanut hintaa vuodelle 2027, sisäisiä veloituksia arvioitaessa käytetään vuoden 2024 tilinpäätöksen mukaisia lukuja, ellei ole tapahtunut toiminnallisia muutoksia (sama summa myyjällä ja ostajalla).

INVESTOINNIT

Vuoden 2027 investointien määrä pyritään suhteuttamaan talousarviovalmistelun edetessä arvioituun vuosikatteeseen. Tämän hetken arvion mukaan käyttötalouden investoinnit voisivat olla noin 400 000-800 000 euron välillä, jotta velkamäärä ei kasva. Jokainen osasto arvioi oman investointitarpeen.

Investointiosaan arvioidaan hankkeen talousarviovuonna tarvittava määräraha ilman arvonlisäveroa. Lisäksi esitetään aiempina vuosina hankkeeseen käytetty määräraha ja suunnitelmavuosille arvioitu käyttötarve. Jos hanke viivästyy talousarvioon arvioidusta aikataulusta, tarvittava osa on otettava seuraavien vuosien talousarvioon. Perustelutietona esitetään investointihankkeen tai hankeryhmän kokonaiskustannusarvio.

Investointiosaan ei tule esittää alle 10.000 euron hankkeita. Investoinneilla tarkoitetaan sellaista käyttöomaisuutta (esineitä ja muita hyödykkeitä), jotka on tarkoitettu tuottamaan tuloa useampana kuin yhtenä tilikautena. Käyttöomaisuuden hankintameno luetaan nimellishankintahinnan lisäksi esim. rahti- ja asennusmenot, jotka ovat tarpeen käyttövalmiuden aikaansaamiseksi, mutta ei ohjelmiston käyttöönoton vaatimaa koulutusta. Atk-laitteet budjetoidaan menoksi ao. yksikköön, ei investointiosaan. Sama koskee muita vastaavia pienehköjä hankintoja, jotka nekin täytyy kirjallisesti perustella.

Eri vastuualueet voivat tehdä omat esityksensä investointiosaan kunnanjohtajalle ja tekniselle johtajalle 31.8.2026 mennessä.

AIKATAULU

Talousarvion ja -suunnitelman laatiminen on aikataulutettu alustavasti seuraavasti:

1. osaston talousarvioesitys lautakunnassa viim. 6.10.2026
2. kunnanhallitus ensimmäinen käsittely 13.10.2026
3. kunnanhallitus (TA-kokous) 10.11.2026
4. Valtuuston talousarvion alustava esittely
veropäätöstä varten
5. Hallituksen ta-kokous 2.12.2026
6. kunnanvaltuusto 10.12.2026

Talousarviokirjan laatimisesta ja koostamisesta ohjeistetaan erikseen sen työstämiseen osallistuvalla henkilöstöllä. Jokainen osasto itse työstää oman osastonsa osion ellei toisin sovita.

Toiminnallisten tavoitteiden osalta hallintokunnille toimitetaan strategian mukainen laadintaohje.

Osastot tekevät talousarvioesityksen vuodelle 2027 myös taloussuunnitelman vuosille 2028 sekä 2029. Tällä saadaan pitkäjänteisyyttä talousarviovuotta seuraaville vuosille. Taloussuunnitelman ei tarvitse olla niin yksityiskohtainen kuin talousarvio vuodelle 2027.

Taloussuunnitelmaan riittää yleisellä tasolla tulot, menot, poistot hallintokunnittain. Lisäksi on tärkeää, että hallintokunnat laativat taloussuunnitelmakausille investointiohjelman, jota päivitetään vuosittain ja näin saadaan jatkuvuutta ja suunnitelmallisuutta kasvatettua talousarviovuoden lisäksi taloussuunnitelmavuosille.

JAKELU

Hallinto-osasto

Minna Kärkkäinen
Ari Niskanen
Hanna Karppinen
Anni Issakainen
Riikka Tuomivaara
Janne Keränen
Jarkko Karppinen

Tekninen osasto

Matti Kaikkonen
Janne Routaniemi
Hannu Okkonen
Ilkka Lyttinen
Jaakko Kvist
Jaana Lämsä
Marianne Ojala
Anne Pekkala
Tiina Karppinen

Hyvinvointiosasto

Pauliina Rovio
Johanna Leskelä
Tiina Vaattovaara
Jenna Leinonen
Hanna Tuhkanen
Jenni Järvitalo
Tuulikki Leinonen

Toimistotiimi

Neea Kylmänen
Tiina Kylmänen
Anne Mustonen
Kati Partanen
Maija Kolehmainen
Anu Leinonen

Sivistysosasto

Tapani Karhu
Mauno Karjalainen
Annika Seppänen
Kaisu Kovalainen-Laitinen